

Občinski odbornik Bojan Brezigar:

»Vsa naša politika je usmerjena v spoštovanje osnovnih načel sožitja«

Kdo bo novi župan - kaj bo s Sosljanskim zalivom - Slovenci so korektni državljani

Devinško-nabrežinska občinska uprava je v zadnjem času spet v središču pozornosti slovenske in italijanske javnosti. Župan Albin Škerk je iz zdravstvenih razlogov odstopil, zato mora občinski svet izvoliti njegovega naslednika. Zvedeli smo, da bo nova seja občinskega sveta sklicana v kratkem. V odsotnosti župana vodi njegove posle starejši odbornik Bojan Brezigar, ki je v odboru odgovoren za urbanistiko, se pravi za resor, ki je za občino Devin-Nabrežina izrednega pomena. Od urbanistične ureditve občine bo namreč v veliki meri odvisen nadaljnji razvoj raznih produktivnih dejavnosti. Prav zaradi tega smo Bojana Brezigarja zaprosili za pogovor, čemur je prijazno, kot je njegova navada, ustregel.

Kaj bi povedal v zvezi s krizo, ki je nastala z odstopom župana Škerka. Kdaj in kako se bo to vprašanje rešilo?

Mislím, da vsi soglašamo, da je naša občina najbolj problematična slovenska občina na Tržaškem. Tu smo namreč imeli veliko in široko zastavljeno raznarodovalno akcijo, najprej s prisilnim priseljevanjem istrskih beguncev, nato pa s »spontaním« naseljevanjem italijanskega prebivalstva. Vse to je spremenilo narodno sestavo občine, ustvarilo nova trenja in znatno otežkočilo upravljanje te občine. Odtod tudi težave — ki so že stara stvar, saj se redno pojavljajo ob vsaki krizi od leta 1964 dalje — pri izbiri novega župana. Poleg običajnih odnosov med strankami se tu namreč postavlja tudi narodnostni moment, pa seveda potreba, da župan v čim večji meri odraža splošno težnjo po uveljavljanju omikane ga sožitja, med Slovenci in Italijani, med strankami, pa tudi znotraj obeh narodnosti.

Sedaj, po odstopu župana Škerka, čigar delo smo — kljub nesporazumom, ki so seveda obstajali in ki jih nikakor nočem zanikati — vsi spoštovali, se seveda postavljajo še dodatni problemi. Prvič, zavedati se je treba, da manjka do volitev samo še nekaj mesecev in da je treba torej poiskati tako rešitev, ki bo zajamčila kontinuiteto in tudi kakovost dela, ki ga je doslej opravil občinski odbor. Do prihodnjih volitev moramo odobriti varianto regulacijskega načrta, ki jo naši ljudje težko pričakujejo, in dokončati javna dela v skupni vrednosti približno šest milijard lir. Vse to je, poleg številnih drugih obveznosti (preureditev občinskih služb z uveljavljanjem nove delovne pogodbe, odobritev novih pravilnikov za trgovsko omrežje, posegi na področju kulture in športa, posegi za zaščito okolja, potenciranje smetarske službe, vprašanje razvoja obrtništva in kamnolomov, da navedem samo nekatere) in poleg vsakdanjega takomenovanega

»rednega« poslovanja, ki pa je zaradi dimenzij naše občine vedno »izredno« zelo zahtevno delo in terja predvsem izkušeno vodstvo, da bomo lahko res izpolnili te programske obveznosti. Drugič, in to je seveda povezano s prejšnjo točko, mislim, da je bilo doslej mnogo narejenega in da nihče nima pravice, da podcenjuje delo, ki so ga doslej opravili občinski odborniki. Če so bili ti ljudje vredni zaupanja doslej, morajo biti deležni zaupanja še teh zadnjih sedem mesecev. Mislim, da bi bilo žaljivo odrekati jim to zaupanje in začasno — kajti za začasnost tu gre, saj o tem priča kratka doba, ki nas loči od volitev — sprejemati odločitve, ki imajo prizvok težnje po dokončnosti, brez vsakršnega jamstva za kontinuiteto. V tem trenutku je bistvena kontinuiteta, do volitev in nič več, kajti po volitvah se itak vse začenja znova. Odstop posl. Škerka je bil udarec za celotno občino in v tem času sva, najprej tri mesece podžupan Caldi in sedaj dva meseca in pol jaz kot starejši odbornik, vodila občinski odbor na načelih kontinuitete in v duhu popolnega spoštovanja dogovora med tremi strankami, ki vodijo sedanji odbor. V tem trenutku je bistveno jamstvo, da bo tudi v naslednjih sedmih mesecih prišla do izraza ta kontinuiteta.

Ne glede na trenutno stanje v sestavi občinskega odbora smo slišali, da ste naredili odločen korak naprej prav na sektorju, za katerega si ti odgovoren, to je na področju urbanistike. Kaj je v tej zvezi novega?

Res, to je eden najzgovornejših dokazov, da občina v tem času ni zaspala, ampak da delo teče dalje. Seveda le en dokaz, kajti primerov je mnogo. V tem času smo začeli z deli za obnovo javne razsvetljave v celotni občini, deli, ki

veljajo 2 milijard 200 milijonov lir in ki bi morala biti končana do julija prihodnjega leta. Na dražbo smo oddali prvi odsek del za omrežje občinske kanalizacije v vrednosti milijarde 200 milijonov lir; izdelali smo načrt in v teh dneh bomo podpisali posojilo za 800 milijonov lir za razširitev sosljanskega pokopališča; letos poleti smo priredili vrsto kulturnih prireditev, tokrat prvič tudi v kraškem delu občine, in sicer v Mavhinjah (žal je prireditev v Šempolaju odpadla zaradi obolezlosti v ansamblu); pripravili smo spremembe v načrtu trgovske mreže in načrt bo tako odobren na prvi seji občinskega sveta; pogajanja s sindikalnimi organizacijami za uveljavljanje nove delovne pogodbe so, po moji oceni, znatno napredovala.

Bistveni uspeh tega »medvladja« pa je prav v sporazumu o varianti regulacijskega načrta. Sporazum smo dosegli po skoraj letu dni pogajanj, kar že samo po sebi priča, kako težka je bila ta pot in seveda potrjuje pomen doseženega dogovora.

Kakšna je pravzaprav vsebina sprememb regulacijskega načrta?

Naš sedanji regulacijski načrt je bil odobren pred skoraj desetimi leti in je ustrezal tedanjemu stanju. Občino je ločeval na dvojje in je omogočal, v Sosljanskem zalivu, gradnjo velikih hotelskih objektov, ki so ustrezali tedanjemu predkriznemu gospodarskemu razvoju, na kraškem predelu občine pa je omejeval gradbeno dejavnost, kar je tudi ustrezalo takratnemu trendu, ko so domačini težili k prodajanju zemlje tujcem, kar je, na primer, imelo hude posledice v zgozniški občini. Zato nikakor ne soglašam s tistimi,

dalje na 7. strani ■

Posredovanje v korist naše manjšine

Predstavniki Vsedržavnega federativnega odbora jezikovnih manjšin v Italiji so v ponedeljek, 8. t.m., obiskali v Rimu podtajnika v predsedstvu vlade Amata. Z njim so se v palači Chigi razgovarjali o zakonskem predlogu o zaščiti manjših jezikovnih skupnosti, o katerem razpravlja poslanska zbornica, in o zakonskih predlogih za globalno zaščito Slovencev, ki jih je začel obravnavati senat v komisiji za ustavna vprašanja.

Sporočilo predsedstva vlade obvešča, da je podtajnik Amato potrdil, kako vlada sle-

di omenjenim vprašanjem z največjo pozornostjo. Amato bo z vsebino razgovorov seznanil ministra za deželna vprašanja Vizinija, ki je pristojen za to problematiko.

Vsodržavni federativni odbor jezikovnih manjšin v Italiji je nova manjšinska zveza, ki je nastala poleti v Rimu, potem ko je bila pred meseci razpuščena italijanska sekcija Mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur. Začasni tajnik nove zveze je tržaški Slovenec, prof. Samo Pahor.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 14. oktobra: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Naočnik in Očalnik, mojstra med detektivi«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 15.30 Šport; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 15. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Gaetano Donizetti: Hči polka (prvo dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 »Cecilijanka '83«: deklški zbor iz Števerjana, mešani zbor »Pod lipo« iz Barnasa in mešani zbor »Triglav« iz Bukovice; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Naši prijatelji z repom«; 15.00 Iz šolskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Slavnostni koncert ob 15-letnici zborovske revije »Primorska poje«; 18.00 V svetu znanosti; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 16. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 18.20 Swing-time; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 17. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 18.20 Swing-time; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 18. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Prisrčne pozdrave iz...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Posnetki iz osrednje akademije Glasbene matice 18. junija letos v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 19. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 11.30 Beležka; 12.00 Prisrčne pozdrave iz...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Posnetki iz osrednje akademije Glasbene matice 18. junija letos v Kulturnem domu v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 20. oktobra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert simfonikov RTV Ljubljana; 11.40 Beležka; 11.50 Glasbeni potpuri; 12.00 »Glas od Režije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Na le-teči preprogi«; 15.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Dober glas gre v deveto vas; 18.00 Roman v nadaljevanjih: France Bevk: »Kozorog«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Današnji čas terja odprte meje

Če se je še pred nekaj leti pod vplivom lagodnosti, ki je izhajala na eni strani iz potrošniške miselnosti, na drugi strani pa iz napačno pojmovanega internacionalizma, marsikomu morda zdelo, da je opominjanje na vprašanje naroda oziroma narodnosti pogrevanje zastarelih zadev, pa človek danes, če sledi nekaterim premikom v slovenskem narodu nasploh, dobi drugačen vtis. Čutiti je večjo prizadetost za usodo zamejskih Slovencev v Italiji in na Koroškem tudi v matični domovini, kar nam potrjuje bežno prelistavanje dnevnega ali tedenskega časopisja.

Vsem so še vedno v svežem spominu nedavni dogodki v Avstriji in Italiji, gre namreč za referendum proti dvojezičnemu šolstvu na Koroškem in nameščanje samo italijanskih cestnih tabel na Tržaškem. Teh vprašanj se je dotaknila na svoji zadnji seji tudi komisija za mednarodne odnose pri skupščini SR Slovenije, ki sta se je udeležila tudi jugoslovanska konzula v Celovcu in Trstu Marko Kržišnik in Drago Mirošič. Napovedano je, da bo manjšinsko vprašanje celovito obravnavala tudi slovenska republiška skupščina na enem svojih zasedanj v prihodnjem letu.

17. oktobra letos bo minilo natanko dve leti, odkar je zvezna jugoslovanska vlada izdala uredbo o obveznem pologu na pravico do iznosa dinarjev v tujino, ki je večini jugoslovanskih državljanov praktično zaprla mejna vrata. Takrat je bilo rečeno, da je ukrep izrazito ekonomskega in po trajanju začasnega značaja. Dve leti pa je razmeroma dolga doba in v današnjem svetu, za katerega so značilne izredno hitre tehnološke, gospodarske in družbene spremembe, pomeni že kar dosti. Naglo padanje vrednosti dinarja in sploh kupne moči jugoslovanskih državljanov pa je samo privedlo do tega, da se ti odpravljajo v tujino v glavnem le po najnujnejše stvari, tako da je ekonomski vzrok uvedbe pologa že

zadavnej odpadel. Res je sicer, da je beograjska vlada z raznimi olajšavami ta ukrep že omilila, predvsem velja to za imetnike prepustnic v okviru videmskega sporazuma, za katere so potovanja v italijanski obmejni pas popolnoma liberalizirana, podobno velja za prebivalce ob jugoslovansko-avstrijski meji.

Republika Slovenija, kjer je pravica in dolžnost, skrbeti za dele svojega naroda, ki živijo zunaj matične dežele, zapisana celo v ustavi, je gotovo življenjsko zainteresirana, da se uredba o pologu dokončno odpravi in tako spet vzpostavi nekdanje vzdušje sproščenih stikov med Slovenci, živčimi v Jugoslaviji, Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Zato je povsem logično, da so prav v Sloveniji v zadnjem času spet prišli na dan s predlogom, ki terja liberalizacijo potovanja v tujino tudi imetnikom potnega lista (le-ti po sedaj veljavni uredbi lahko potujejo v tujino brez plačila pologa le enkrat letno, predvidene pa so tudi nekatere izjeme). Ta ukrep bi hkrati pomenil hud udarec tistim nacionalističnim silam v Italiji in Avstriji, ki gradijo na ohladitvi odnosov med tu živčimi sosednjimi narodi oziroma državami in netenju nestrpnosti med večinskim in manjšinskim narodom. Zato je na potezi zvezna jugoslovanska vlada, da modro prisluhne tej potrebi časa in prostora.

M. V.

—o—

»SOCIALIZEM IN MIR«

V Cavtatu pri Dubrovniku se je 8. t.m. začela tradicionalna, že deveta mednarodna okrogla miza, posvečena socializmu in miru. Prvemu razgovoru je predsedovala italijanska poslanka Castellina, prisoten pa je bil tudi znani politolog, duhovnik Baget-Bozzo. Za italijansko komunistično partijo je napovedana skupina udeležencev pod vodstvom Pietra Ingraa.

SZDL Jugoslavije o slovenski manjšini v Italiji in Avstriji

Kot je poročalo ljubljansko Delo, je v Beogradu pred dnevi zasedalo predsedstvo Zvezne konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Predsedstvo se je med drugim seznanilo s položajem Slovencev v Italiji in Avstriji in z zaskrbljenostjo ugotovilo, da se večja pritisk na Slovence v obeh omenjenih državah. To se kaže, nadaljuje Delo, v poskusih koroških nacionalističnih sil, da bi odpravili sedanjo organizacijo dojezičnega šolstva, in v zavlačevanju italijanske strani, da bi sprejela zakon o splošni zaščiti Slovencev v Italiji. Predsedstvo je izrazilo prepričanje, da demokratične sile v Avstriji ne bodo dovolile, da bi se uveljavile težnje nemško-nacionalističnih sil, da bi odpravili oziroma poslabšali sistem dvojezičnega šolstva na Južnem Koroškem, kar je za obstoj slovenske narodne manjšine življenjskega pomena.

V razpravo na zasedanju je posegel tudi

član predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije Mitja Ribičič in obravnaval ustavno določilo, ki predvideva enoletni mandat v najbolj odgovornih in reprezentativnih javnih telesih v državi. Ribičič je poudaril, da je bila Titova zamisel o enoletnem mandatu pravilna, ker je bilo z njo zagotovljeno, da po njegovi smrti ne bi prišlo do boja za oblast. Zdaj pa se je funkcija enoletnega mandata, je dejal Ribičič, izčrpala. Vidni slovenski politik je omenil tudi problem imenovanja ljudi na odgovorna mesta. Nacionalni ključ v federaciji je opravil svojo vlogo, je dejal, in svoje besede utemeljil, češ da je treba na odgovorna mesta imenovati sposobne ljudi. »V federaciji moramo upoštevati enakopravnost in zastopanost vseh narodov, je naglasil, vendar ne smemo pozabiti, da se enakopravnost ne kaže v tem, da nesposobnega človeka postavimo na položaj, ki mu ni kos«.

Slovenska skupnost o šolskih vprašanjih

Pred dnevi se je sestala šolska komisija Slovenske skupnosti in obravnavala aktualne probleme v zvezi s šolskim življenjem, kot so volitve v pokrajinske in okrajne šolske svete, nezasedena mesta didaktičnih ravnateljev, prostorski problemi ter zastoj v izdajanju šolskih učbenikov.

Volitve v pokrajinske in okrajne šolske svete so razpisane za 16. in 17. december. Rok za predložitev list zapade 19. novembra, zato je nujno potrebno, da se prizadeje šolske komponente s tem seznanijo in sprejmejo sklep o zadržanju Slovencev. Kot znano, se slovenske komponente že dvakrat niso udeležile teh volitev zaradi neuresničene zahteve po samostojnih šolskih okrajih. Člani šolske komisije SSK so mnenja, da se v tem pogledu ni nič bistvenega spremenilo, kar bi narekovalo tudi ustrezno spremembo statuta. Dosedanje izkušnje pa so pokazale, da ti zborni organi niso nikdar zaživel in delujejo z velikimi težavami, kar kaže na potrebo po njihovi temeljiti spremembi v vsedravnem merilu. Zaradi tega SSK meni, da načelno zahtevamo ustanovitev šolskih okrajev za slovenske šole, a hkrati upoštevamo, da se stanje stvarno gledano ne bo spremenilo v tem kratkem času. Zato naj se slovenske komponente tudi tokrat ne udeležijo volitev, to tudi v pričakovanju uresničitve zahteve po avtonomiji slovenskega šolstva v okviru zaščitnega zakona.

Drugo zelo pereče vprašanje, ki ovira nemoten potek delovanja slovenskih osnovnih šol in vrtcev, pa je nezasedenost mest didaktičnih ravnateljev. Zakonski pogoji za udeležbo na zadevnem natečaju so namreč takšni, da med slovenskimi učitelji skoro ni najti ljudi, ki bi imeli vse zahtevane pogoje (pet let staleža in univerzitetno izobrazbo). Zato je letos bilo vodenje vseh didaktičnih ravnateljstev na Tržaškem dodeljeno eni sami osebi, kar je z vseh vidikov pravi nesmisel. Če v doglednem času ne pride do sprememb v zadevni zakonodaji, bodo mesta didaktičnih ravnateljev ostala nezasedena, kar ima lahko samo negativne posledice na delovanje šol.

Šolska komisija SSK je obširno in z vseh vidikov pretresala tudi vprašanje ustreznih učbenikov za slovenske šole vseh vrst in stopenj. Znano je, da se je sestava in tiskanje učbenikov povsem ustavilo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev po čl. 8 zakona Belci-Skerk. Zato je komisija sklenila takoj posredovati na pristojnih mestih, da slovenski učenci in dijaki pridejo čimprej do nujno potrebnih učbenikov, do katerih imajo tudi pravico.

Končno je komisija vzela na znanje, da se je vsaj začasno rešilo vprašanje prostorov na katinarski srednji in osnovni šoli, k čemur je bistveno pripomoglo odgovorno in stvarno zadržanje prizadetih komponent. Dolžnost tržaške občine je sedaj, da do prihodnjega šolskega leta najde dolgoročno in trajno rešitev v povečanju vseh socialnih struktur na tamkajšnjem področju.

Slovenska skupnost ob 30-letnici Londonskega sporazuma

»5. oktobra je poteklo 30 let od rešitve tržaškega vprašanja s podpisom Londonskega memoranduma. Na osnovi tega dogovora so Angloameričani prepustili upravo cone A STO-ja Italiji, Jugoslavija pa je za svoj pristanek k temu obdržala področje cone B istega STO-ja.

V okviru Londonskega sporazuma z dne 5. oktobra 1954 sta se italijanska in jugoslovanska vlada dogovorili o pravicah, ki jih bodo uživali pripadniki slovenske narodne skupnosti pod italijansko upravo in pripadniki italijanske etnične skupnosti pod jugoslovansko upravo. Te pravice so našteje v priloženem Posebnem statutu in med drugim predvidevajo uporabo manjšinskega jezika v odnosih z oblastmi, namestitve javnih napisov in nemoten razvoj šol. Istočasno se je italijanska vlada obvezala vrniti Kulturni dom v Rojanu in pri Sv. Ivanu Slovincem za njihove kulturne potrebe.

Pokrajinski izvršni odbor Slovenske skupnosti v Trstu se je 30-letnice podpisa Londonskega sporazuma spomnil na svoji redni seji v sredo, 3. oktobra, in v zvezi s tem ugotovil, da so natančne določbe Posebnega statuta na žalost ostale skoro v celoti neizpolnjene. To velja še posebej za javne napise vseh vrst, uporabo slovenščine v izvoljenih telesih in v odnosih z oblastmi in javnimi uradi vseh vrst in stopenj. Zgovoren dokaz neizpolnjevanja omenjenih obveznosti so ravno dogodki zadnjih tednov v zvezi s cestnimi napisi na Krasu in šolskimi prostori na Katinari ter več negativnih razsodb upravnih sodišč glede zakonitosti uporabe slovenščine v uradnih aktih.

SSK meni, da se vse to dogaja zato, ker ni resnične politične volje pri najvišjih državnih oblasteh, da bi se sprejete obveznosti do manjšine spoštovale. To daje krajevnim ustanovam in neposrednim državnim organom in uradom razlog za izgovarjanje, da ne uresničujejo manjšinskih pravic v okviru svojih pristojnosti. Kar pa še posebej zaskrblja, je ugotovitev, da so italijanske oblasti tako dolgo nemoteno zavlačevale uresničevanje obveznosti do manjšine, sprejetih pred tridesetimi leti in potrjenih pred devetimi leti s podpisom Osimskega sporazuma.

Zato SSK meni, da moramo Slovenci skrbno preučiti ta nevzdržni položaj in dopovedati vsem posredno ali neposredno odgovornim dejavnikom za izvajanje Londonskega in Osimskega sporazuma, da smo kot italijanski državljani skoro povsem izčrpali sredstva pritiska na vlado in parlament, da zagotovita ustrezno zakonsko zaščito slovenske manjšine. Zato se bosta morali v primeru nadaljnjega zavlačevanja obe podpisnici omenjenih sporazumov resno soočati z načelom Pacta sunt servanda.«

—o—

V govoru, ki ga je imel ob 14-letnici izгона Italijanov iz Libije, je polkovnik Gedafi ponovil zahtevo po odškodnini, ki bi jo morala prejeti Libija zaradi italijanske zasedbe in kolonizacije.

V Gradžu se bosta 13. t.m. sestala zunanja ministra Italije in Jugoslavije in se udeležila odprtja zasedanja, posvečenega načrtu vodne poti Jadran, Soča - Sava - Donava.

PROSTOR MLADIH

Srečanje z nemško manjšino na Danskem

V nedeljo popoldne bodo dospeli na večdnevni obisk na Tržaško in Goriško člani mladinskega pihalnega orkestra nemške narodne manjšine na Danskem. Glasbena skupina Nemške mladinske zveze Severnega Šlezvika šteje kakih 40 članov in članic v starosti od 12. do 22. leta. Z njo bodo prišli v naše kraje tudi nekateri starejši predstavniki, saj ne gre le za glasbeno gostovanje, temveč za srečanje med mladimi zastopniki dveh narodnih skupnosti.

Vsa naša javnost je vabljen, da se udeleži koncerta, ki bo v sredo, 17. oktobra, ob 20. uri v Kulturnem domu France Prešeren v Boljuncu. Na sporedu bodo klasične in sodobne skladbe, primerne za mlade in starejše. Ob gostih z Danske bo nastopil tudi Dekliški zbor Slovenski šopek iz Mačkolj, ki ga vodi Ljuba Smotlak. Večer prirejata Prosvetno društvo Mačkolje in Mladinski dom Boljunec.

Spored obiska pa se bo začel že v nedeljo. Mladi nemški zastopniki bodo gostje Mladinskih sekcij Slovenske skupnosti iz Trsta in Gorice, saj obe organizaciji že dolgo sodelujeta v okviru zveze manjšin FUENS. Ves čas bodo prebivali v Dragi,

kjer so se nekateri izmed njih že udeležili mladinskega manjšinskega seminarja pred nekaj leti.

Podrobnejši spored obiska je naslednji: V nedeljo zvečer bo ob 19. uri v Počitniškem domu Slokada v Dragi srečanje z našo mladino. Udeležil se ga bo tudi Tržaški mešani zbor.

V ponedeljek, 15. oktobra, bo mladinski pihalni orkester ves dan na Goriškem. Popoldne bo imel koncert za dijake slovenskih višjih srednjih šol v kapeli bivšega semenišča. Popoldne bo športno srečanje.

V torek, 16. oktobra, bodo skušali mladi Nemci z Danske spoznati naše življenje na Tržaškem. Na sporedu bo več srečanj in obiskov. Za vso javnost pa bo ob 20. uri v Slomškovem domu v Bazovici okrogla miza mladih Nemcev in Slovencev, ki bodo razpravljali o položaju obeh narodnih skupnosti in še posebej o vlogi mladih v njima.

V sredo, 17. oktobra, bo ob 20. uri že omenjeni koncert v Kulturnem domu France Prešeren v Boljuncu. To bo tudi konec gostovanja, saj se bodo v četrtek zjutraj člani mladinskega orkestra odpeljali proti severu.

POMEMBEN NASTOP DEKLIŠKEGA ZBORA DEVIN

Dekliški zbor Devin ima v letošnji jeseni zelo bogat načrt delovanja. Prva taka pomembna točka v delovanju tega zbora je bila v soboto, 6. t.m., ko so nastopile v Farri. »Glasbeno in kulturno društvo« iz Farre namreč vsako jesen priredi revijo pevskih zborov, na kateri nastopijo, poleg domačega mešanega pevskega zbora »Nova et vetera«, še drugi pevski ansambli, ki prihajajo tako iz bližnje okolice, kot tudi iz drugih krajev Italije.

Letos so v občinski telovadnici v Farri nastopili ob Dekliškem zboru iz Devina, ki ga vodi Herman Antoni, še naslednji zbori: »Ars musica« iz Gorice, ki ga vodi prof. Valentini, zbor »Luzzasco Luzzaschi« iz Ferrare, ki je nastopil pod vodstvom Giordana Tuniolija; kot zadnji pa je bil domači zbor iz Farre, ki je v soboto nastopal pod vodstvom svojega korepetitorja Perissinija, redni pevovodja Ghiglione je bil namreč v soboto zadržan.

Vsi zbori so nastopili s šestimi pesmimi. S svojim nastopom je dekliški zbor iz Devina požel veliko odobravanja s strani občinstva in tudi nekateri zborovski strokovnjaki, ki so bili prisotni v dvorani, so se o njegovem petju zelo pozitivno izrekli.

Na koncu sobotnega koncerta je prisotne pozdravil domači župan, ki je poudaril pomen podobnih zborovskih revij in posamezne pevovodje tudi obdaril s priložnostno spominsko plaketo.

Med družabnostjo in zakusko, ki je sledila, pa so pevci in pevke ter njihovi dirigenti imeli priložnost, da se pogovorijo in pobliže spoznajo delovanje in stvarnosti v posameznih krajih. Seveda je bila to priložnost tudi za petje. Razveseljivo je bilo dejstvo, da je zbor »Ars musica« sproščeno zapel tudi slovensko pesem, kar kaže, da je zavest o naši prisotnosti in kulturi živa tudi med našimi sosedi. K takemu vzdušju pa gotovo pomagajo nastopi, kot je bila sobotna revija pevskih zborov v Farri pri Gorici.

Marko T.

O kulturnih dejavnostih v Bregu

PD »Mačkolje«, ki je eno izmed kulturnih društev v Bregu, je po že običajni vsakoletni praksi začelo novo delovno obdobje s septembrom. Razlika je le v tem, da se letošnja dejavnost društva ni začela s kakšno prireditvijo doma, temveč z gostovanjem mešanega zbora v Bohinju 9. sept. na tamkajšnji turistični prireditvi Kravji bal. Zbor je na prireditvenem odru v Ukanu ob Savici dostojno predstavil zamejsko pevsko življenje, ko je pod vodstvom Cvetke Marca uspešno zapel pet pesmi, od katerih v glavnem dela primorskih odnosno ožje domačih avtorjev (V. Vodopivec, G. Ipavec, Fr. Venturini in C. Marc). Gostovanje se je opravilo na povabilo DPD »Svoboda« iz Bohinjske Bistrice, katerih pevci, plesalci in ansambel so gostovali pri nas na letošnjem prazniku češenj. Obojestransko gostovanje in s tem medsebojno kulturno izmenjavo ocenjujemo pozitivno tudi zaradi prijateljskih vezi, ki se tako pletejo uspešno.

NOVA CERKEV V PORTOROŽU

Na praznik Rožnovenske Matere božje so v Portorožu imeli velik verski praznik. Koprski škof msgr. Janez Jenko je ob prisotnosti velike množice vernikov in ob sočasovanju duhovnikov obalnih župnij in drugih, ki so prišli na to svečanost, posvetil novo cerkev v čast Rožnovenski Materi božji. V Portorožu so z gradnjo nove cerkve začeli lani 25. marca, priprave nanjo pa so bile že dolge, saj je bila ta nova župnija ustanovljena leta 1968.

Gre za turistično župnijo, kot je bilo tudi poudarjeno med slovesnostjo, in prav zaradi tega je bil obred tak, da se je spomnil tudi občasni član župnije, ki so tudi pomagali pri gradnji cerkve. Ob misli na Nemce in Francoze in Italijane, turiste, a predvsem člane italijanske manjšine v Istri, pa je nedeljska slovesnost izzvenela v ekumenskem duhu, saj bo ta novi bogoslužni prostor služil tudi verskim potrebam pravoslavni in drugih ver.

S pevskim zborom se je udeležilo srečanja v Bohinju tudi lepo število društvenih članov.

Po odločitvi društvenega odbora se v letošnjem delovnem obdobju nadaljujejo organizirane kulturne prireditve po vzoru dosedanje prakse. Tako je sedaj prva skrb mešanega zbora priprava na nastop na reviji ZCPZ; zato bodo redne pevske vaje v srenjski hiši ob torkih in petkih začeli z oktobrom. Upati je, da ne bo med vajami nikakih motenj, kot so se pojavljale v lanskem letu vsaj enkrat tedensko. Kultura se kaže tudi v tem, da znamo drug drugemu vsaj dovoliti, da določena skupina nemoteno vodi svoje prosvetne dejavnosti.

—o—

ZADRUŽNIKI IZ SLOVENIJE NA OBISKU PRI OPENSKI HRANILNICI

V petek, 14. septembra, so bili na obisku pri Hranilnici in posojilnici na Opčinah zadrugi iz Domžal in drugih vasi iz okolice Ljubljane.

Na Opčinah so se ustavili v jutranjih urah, ker so bili namenjeni v Boljunec, kjer so bili v polnem teku letošnji »Kmetijski dnevi«. Ob prihodu na Opčine so jih sprejeli predsednik, ravnatelj in dva odbornika openske Hranilnice in posojilnice. Počastili so spomin padlih žrtev zadnje vojne, po tem pa so si ogledali, kolikor je bilo mogoče, delovanje openskega denarnega zavoda. Med srečanjem se je seveda razvil tudi bogat razgovor o stanju pri nas v zamejstvu, o gospodarskih in socialnih razmerah kraških vasi itd. Pogovor se je nadaljeval tudi pri zakuski, ko je zadrugnik iz Slovenije predvsem zanimalo sodelovanje med tukajšnjimi slovenskimi kmetiki in obrtnimi posojilnicami ter drugimi kreditnimi zavodi in gospodarskimi ustanovami.

PRAZNIČNA NEDELJA V BARKOVLJAH

Barkovljani že več kot sto let praznujejo svoje vaško opasilo na praznik Rožnovenske Matere božje. Letos so Barkovljani za ta dan mislili uprizoriti tudi »Primorske zdrahe«; ker pa bi ta predstava morala biti na odprtem, je nedeljsko slabo vreme prisililo organizatorje, da so predstavo prenesli. Zelo dobro pa je uspela jutranja pobožnost s procesijo. Pri maši je pel domači cerkveni zbor, ki je bil ob tej priložnosti tudi številčno okrepljen; sodelovale so narodne noše in domači skavti. Slikovite narodne noše so dale poseben pečat tudi procesiji, moralo pa je odpasti, zaradi slabega vremena, tradicionalno sprehajanje noš po barkovljanskem nabrežju.

Zvečer pa je bil v društvenih prostorih v Barkovljah že tradicionalni »praznik karamalov«. Tudi tokrat se je na prazniku zbralo veliko domačinov in tudi ljudje iz okolice. Člani društva, še posebej gospodinjice, so se izkazali z odličnimi barkovljanskimi specialitetami, kot so fancli z dušo, poleg kalamarov, ki so seveda kraljevali. Veselega vzdušja ni manjkalo, domači pevci so pridno peli, Ladi Vodopivec pa je s harmoniko skrbel, da ni manjkalo glasbe.

Trgatev na Tržaškem in Goriškem

Težko pričakovano sonce se je končno prikazalo v soboto, 6. t.m., po dveh tednih slabega vremena, in mnogo vinogradov je zaživelo. Naši kmetje in vsi, ki obdelujejo večji ali manjši vinograd tako v Bregu, na zahodnem Krasu in še posebej na Goriškem, v Brdih, ali drugod, so izkoristili sobotni dan, da so potrgali letošnji pridelek. Na splošno vlada med vinogradniki precejšnje malodušje in nekoliko slabe volje, saj je kvaliteta letošnjega pridelka grozdja prav zaradi vremenskih razmer precej slaba. Dež in hladno vreme sta namreč močno prizadela količino sladkorja v jagodah, tako da je povprečno imelo okoli 16 odstotkov sladkorja. Prav zaradi tega bo letošnja kvaliteta vin nekoliko slabša. Kmetje pa si niso mogli privoščiti, da bi odlašali s trgatvijo, ker so posebno bele sorte grozdja začele gniti. Na splošno so zato trgali najprej bele sorte grozdja, medtem ko bo črno čakalo na ta teden. Na zgornjem Kra-

su grozdje za enkrat še ni ogroženo in zato kmetje čakajo in upajo, da se bo vreme končno ustalilo in segrelo. Kot pravijo, bi si želeli vsaj deset dni lepega, sončnega vremena in letina bi se še lepo popravila.

Starejši ljudje pravijo da ni bilo tako deževne jeseni od leta 1926; zato je prvenstvenega pomena umno kletarjenje. Izkušeni vinogradniki in strokovnjaki svetujejo veliko skrb pri delu z moštom. Nujno je, da je v kleti, kjer mošt vre, primerna toplota, da lahko vretje dobro poteka. Veliko skrbi pa bo potrebno vložiti pretakanju, da se bo vino izčistilo. Zato je treba skrbno nadzorovati tudi tiho vrenje v sodih. Če pa bi vino, tudi po tihem vrenju imelo precej kisline v sebi, je morda priporočljivo, da se ga še pusti v sodu, da se ta kislina sama, po naravni poti razkroji. Seveda pa moramo pri tem skrbeti, da vino ne bi došlo do priokusa po usedlinah.

KOLESARJENJE PRIJATELJSTVA NA GORIŠKEM

Deževno vreme je nagajalo nedeljskim kolesarjem, ki so se udeležili letošnjega »Kolesarjenja prijateljstva« v organizaciji Zveze telesnokulturnih organizacij iz Nove Gorice in v sodelovanju s slovenskimi športnimi društvi v Italiji. Uradno se je na startu vpisalo 1605 amaterjev, organizatorji pa so povedali, da je bilo gotovo več udeležencev, saj se nekateri niso vpisali.

Kot je običajno na takih množičnih pohodih so prireditelji razdelili progo na dva dela. Za daljšo, osemdeset kilometrsko se je odločilo 253 kolesarjev, drugi pa so startali nekoliko pozneje. Na prazniku kolesarjev sta bila prisotna tudi župana Gorice in Nove Gorice. Prireditelj je kljub slabemu vremenu lepo uspela.

SREČANJE SKAVTSKIH VODITELJEV

V nedeljo je bilo v Marijanišču na Opčinah že tradicionalno srečanje tržaških voditeljev in voditeljic ob začetku novega delovnega leta. Sestanki in dejavnosti posameznih skavtskih skupin so se sicer že začeli nekako z novim šolskim letom, srečanje voditeljev pa je bilo namenjeno kritičnemu pregledu dela v delovnem letu 1983-1984 in določitvi okvirnega sporeda in potrebnih poudarkov v programu nove sezone.

Dopoldne so bila na vrsti poročila o številnem stanju organizacije, o posameznih skupinah in njihovih voditeljih, o glasilu Jambor in o dejavnostih starostnih vej najmlajših — volčičev in veveric — ter srednje starih članov — izvidnikov in vodnic. Popoldanski spored je bil po maši posvečen predvsem problemom in načrtom najstarejših članov — roverjev in popotnic.

Skavtska organizacija, ki je v minulem letu opravila velike podvige, med drugim tretji slovenski zamejski skavtski jamboree pri Globasnici na Koroškem, je tudi določila okvirni spored svojih prihodnjih dejavnosti. Koledar z datumi pomembnejših skavtskih pobud na Tržaškem bodo v kratkem objavili, da bi se tako laže uskladile z ostalimi prireditvami našega prosvetnega, verskega in kulturnega življenja.

***

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

otvoritvena predstava jubilejne 40. sezone

ANTON TOMAŽ LINHART

TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

komedija v dveh delih (petih dejanjih)

Režija: JOŽE BABIČ

Premiera

v petek, 12. oktobra 1984 ob 20.30 — ABONMA
RED A — premierski

Ponovitvi

v soboto, 13. oktobra 1984 ob 20.30 — ABONMA
RED B — prva sobota po premieri

v nedeljo, 14. oktobra 1984 ob 16.00 — ABONMA
RED C — prva nedelja po premieri.

v sredo, 17. oktobra 1984 ob 20.30 — ABONMA
RED D — mladinski v sredo

v četrtek, 18. oktobra 1984 ob 19.30 — ABONMA
RED E — mladinski v četrtek

Vpisovanje abonentov ob delavnikih od 10. do 12. ure ter od 18. do 20. ure pri blagajni Kulturnega doma, Ul. Petronio 4, tel. 734265-734269.

Nadaljuje se vpisovanje v Baletno šolo SSG v dopoldanskih urah v Kulturnem domu.

Ob letošnji prvi premieri Slovenskega stalnega gledališča

V petek, 12. oktobra, (ob 20.30) bo v Kulturnem domu v Trstu otvoritvena predstava jubilejne 40. sezone neprekinjenega delovanja Slovenskega stalnega gledališča. Na velikem odru bo zaživelo klasično delo slovenske dramatike, in sicer komedija Antona Tomaža Linhart Ta veseli dan ali Matiček se ženi, v režiji Jožeta Babiča.

Nesmiselno bi bilo, v tej najavi, govoriti o Linhartu in njegovem Matičku. Lahko bi namreč rekli s Prešernom: Komu Matiček, Micka, hči župana, ki mar mu je slovenstvo, nista znana? Kdo namreč ne pozna ali ni slišal o zasluženem visokem slovesu, ki ga ima Linhart v naši literaturi in o tem, da ga upravičeno imenujemo za začetnika slovenske dramatike. Kdo ni že v šolskih klopih prebral Matička, ki ga štejemo med originalna dela naše odrske literature. Matiček namreč ni samo prevod znamenite Beaumarchaisove predrevolucijske komedije La Folle Journée ou le Mariage de Figaro, marveč intenzivna ponášitev, se pravi prenos francoske igre iz francskega sveta v naše slovensko življenjsko okolje.

Prav tako ne bi predstavljali režiserja Jožeta Babiča, ne bi spregovorili o tem Odiseju slovenskega gledališča, kot so ga nekateri označili, ki že več kot štirideset let kroži po Trstu in Gorici, Sloveniji, Jugoslaviji in Italiji. Še najbolj zanimivo se nam je zdelo potemtakem vprašati Jožeta Babiča, kako si je zamislil tega tržaškega Matička v letu 1984.

»Povedati moram, da ne more ne Matiček ne baron iz svoje kože, ampak da sem se zavestno odpovedal kakršnemukoli umetnemu historiciz-

mu. Igro smo postavili v prostor, ki seveda ustreza našim dokumentom in naši viziji. V skromno graščino torej, kjer ni nikakršnega posebnega bogastva. Je pa neka radoživost, kajti iz vsega Linhartovega podteksta zveni neverjetna volja po življenju in neverjetno veselje do življenja, veselje do aktivnega vstopanja v ta motiv, kjer se želi vsak še enkrat nekako srečati z ljubeznijo. Tako ni to samo problem Matičkove ženitve z Nežiko, ali ljubezen Jerce in Tončka, ali pozno srečanje kanclista Žužka z neznano bivšo staro ljubeznijo, ampak vse, kar hodi, kar živi je neskončno veselo, da živi. To je ena redkih optimističnih komedij in neka izjemno optimistična orientacija Linhart, ki v svojem privatnem življenju ni imel nobenega vzroka, da bi bil takšen. Mislim, da sem jaz hotel v tej uprizoritvi zasledovati predvsem neki vitalizem, ki ga povzujem navsezadnje tako simbolično tudi z vitalizmom našega gledališča, s potrebo po eni zagnanosti, nekem veselju k vsem bridkostim in težavam, ki nas obdajajo navkljub«.

Sceno in kostume za Matička si je omislil Klavdij Palčič, glasbeno je predstavo opremil Lado Jakša, lektorsko delo pa je opravil prof. Jože Faganel. Pri predstavi sodelujejo tudi nekateri člani folklorne skupine Stu ledi, pod vodstvom Nadje Krišćak, nastopa pa celoten ansambel SSG in sicer: Anton Petje, Lidija Kozlovič, Tone Gogala, Miranda Caharija, Boris Kopal, Vladimir Jurc, Alojz Milič, Adrijan Rustja, Maja Blagovič, Silvij Kopal, Stojan Colja, Mira Sardoč, Bogdana Bratuž.

Začetek sezone Društva slovenskih izobražencev

Društvo slovenskih izobražencev je v ponedeljek, 8. t.m., začelo z novo sezono. Kot je običaj, je bil prvi večer povezan s študijskimi dnevi »Draga«, ki jih je društvo priredilo na začetku septembra na Opčinah. Letošnji uvodni večer ni bil namenjen običajnemu pretresu vseh študijskih dni, ampak je hotel poglobiti nekatera vprašanja, ki so se pojavila v zvezi z rezultati ankete med letošnjimi maturanti tržaških višjih srednjih šol.

Pri okrogli mizi so bili prisotni Marko Tavčar, Tomaž Simčič in Emidij Susič, ki so obravnavali predvsem tista vprašanja, ki so bila v zvezi z narodnostjo in ideološkim gledanjem mladih.

Iz povedanega je bilo razvidno, da je narodnost med mladimi pomembna vrednota, četudi bi nekateri znaki mogoče kazali na določeno krhkost prepričanja. Še posebej pa se kaže v volji po aktivni zavzetosti za narodni obstoj, saj vsi poudarjajo kot narodnoobrambno delo prav aktivno kulturno, športno in gospodarsko delovanje. Narodnost pa absolutna večina (97 odstotkov) smatra za nekaj pozitivnega, kar človeka bogati in plemeniti.

Več kot 58 odstotkov letošnjih maturantov pa je tudi prepričano, da bi za Slovence v zamejstvu bilo koristnejše samostojno politično nastopanje, kar nekje spremeni dosedanje tradicionalno gledanje na slovensko politično delovanje. Slovenci bi torej morali nastopati, v znamenju pluralizma, skupno in enotno. Profesor Susič je ob sklepu naredil primerjavo z rezultati druge an-

kete, ki so jo pred leti izvedli med nekoliko mlajšimi dijaki tako na Tržaškem kot na Goriškem.

Živahna in bogata debata, ki je sledila uvodni obnovi obdelane ankete, je skušala predvsem odgovoriti na vprašanje o narodni zavesti, mladinski osveščenosti, ideološki izbiri in vplivih, ki jim je mladina podvržena.

Društvo slovenskih izobražencev bo naslednji ponedeljek imelo v svoji sredi koroške besedne umetnike, ki bodo v okviru »Koroških dni« na Tržaškem, Goriškem in v videmski pokrajini predstavili sodobno literarno umetnost na Koroškem.

—O—

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE O TEŽAVAH NA GORIŠKEM

Na seji odbora Sindikata slovenske šole na Goriškem so pred dnevi govorili o težavah v zvezi z odprtjem slovenske sekcije na industrijskem zavodu Galilei. Medtem ko do letošnje jeseni ni kazalo, da bi bilo z odprtjem tega novega zavoda posebnih težav, zgleda, da se je stvar prav v zadnjih časih zapletla. Za enkrat namreč ministrstvo za šolstvo še ni dalo jasnega odgovora o tem.

Na svoji seji je sindikat razpravljal tudi o nepotrebnih zamudah pri nameščanju učnega osebja na slovenskih šolah in pomanjkanju primernih učbenikov na slovenskih višjih šolah.

KJE JE MEJA NASILJA?

Mnoge novice nas v zadnjih tednih seznanjajo z vrsto dogodkov, ki jih uvrščamo med črno kroniko. Najhujši je gotovo umor navijača po tekmi med ekipama Milana in Cremoneseja. Gre za umor, ki mu je botrovala navijaška strast. To pa meče grdo senco na svet športa in njegove ideale.

Psihologi, pri proučevanju nasilja, uporabljajo kot mersko enoto njene podzavestne vzgibe. Najbolj običajna in nepatološka oblika nasilja je ludična, se pravi tista, ki ima svoj glavni smoter v dokazovanju moči in spretnosti. Izraža se v igri, oziroma v športu. To nasilje nima svojih vzgibov v sovraštvu, jezi ali uničevalni strasti. Veliko primerov bi lahko navedli, n.pr. obredne boje pri nekaterih ljudskih izročilih, ali če pogledamo na Daljni vzhod, obredni boj z meči po pravilih zena; imeli pa bi še druge primere, ko se spopad ustavi na točki, ki ni nevarna za nasprotnika, ampak izid dokazuje le sposobnosti in spretnosti igralcev.

V vsakdanji stvarnosti, kot nam pričajo številni dogodki, pa je tudi med tovrstnimi športnimi ali igralnimi dvoboji, velikokrat podzavestno prisotno drugačno nasilje. Dokler ostane ujeto v pravila igre, ga je lahko nadzorovati, ko pa strast ali jeza premaga nadzorstvo nad dejanji, lahko pride do tragedij.

Prodorni pisatelj in mislec George Orwell je leta 1945 po neki nogometni tekmi

med sovjetskim moštvom in angleško ekipo in po številnih nasilnih dejanjih, ki so jo spremljale, napisal zanimiv članek, v katerem med drugim pravi: »Brž ko se pojavijo močna čustva nasprotstva, se zmeraj izgubi predočba o igranju po pravilih. Ljudje hočejo videti eno stran na vrhu, drugo pa ponižano, in pozabljajo, da je zmaga, ki se doseže z goljufijo ali z vmešavanjem množice, nesmiselna. Celo kadar gledalci ne intervenirajo fizično, skušajo vplivati na igro z bodrenjem svoje strani in z »vznenmiranjem«, »beganjem« nasprotnikovih igralcev z zamolklim protestiranjem in žalitvami. Vrhunski šport nima nikakršne zveze s pošteno igro. Je tesno povezan s sovraštvom, zavistjo, bahaštvom, nespoštovanjem pravil in sadističnim uživanjem v nasilju: skratka, to je vojna, brez streljanja.« Malo dalje pa še pravi: »Če hočete v velikem mestu sprostiti fizično moč ali sadistične impulze, se morate priključiti skupinskimi dejavnostim«.

Tekma med nogometnima moštvoma pa je gotovo priložnost za tako izživiljanje in kaže da, glede na število občinstva in »gorkih« navijačev, ki polnijo stadione, gre za »potrebo«, ki je vedno bolj prisotna v današnji družbi.

Sorazmerno s tem pa tudi raste število nasilnih dejanj, tako na igrišču, kot tudi na stopniščih ali v neposredni bližini igrišča, kot se je tokrat zgodilo v Milanu.

Govorimo o razorožitvi, o nevarnosti jedrskega spopada, o tem, da je za Sovjete danes največja ovira za pogovore o razorožitvi vesoljsko orožje itd. Vse drži, je pa to skrajna faza miselnosti, ki se vsak dan pojavlja med nami in se sprošča v vsakodnevem družinskem, vaškem ali mestnem nasilju. Glede športa ne bi smeli pozabiti, da gre pravzaprav za igro, ki ima sicer tudi vlogo, da sprošča naše fizične in psihične energije, v nobenem primeru pa ne gre za dejavnost, ki bi ogrožala sočloveka. Naloga igralcev, sodnikov, a tudi kronistov in navijačev samih je zato, da se izprašamo in ne pustimo zanesti od lepe športne akcije ali (po našem mnenju) krivične kazni ali nekaznovanega prekrška. Tudi v športu ohranimo pravo mero, da se trenutno navdušenje ali jeza ne bi spremenili v tragedijo.

M. T.

GOSPODARSKO SODELOVANJE MED ZAHODNO NEMČIJO IN JUGOSLAVIJO

V Bonnu je pred dnevi zasedala mešana jugoslovansko-zahodno-nemška komisija za gospodarsko sodelovanje. Komisija je ugotovila, da je lanska trgovinska izmenjava med državama dosegla nov višek, saj je vrednost izmenjav znašala osem milijard in 800 milijonov mark, kar je 11,8 odstotka več kot leta 1982. Izvoz nemških izdelkov v Jugoslavijo se je v primerjavi z letom 1982 povečal za 5,6 odstotka, nemški uvoz jugoslovanskih izdelkov pa se je povečal za 22 odstotkov in še vedno narašča. Plačilna bilanca, ki je leta 1979 izkazovala eno milijardo in 300 milijonov mark primanjkljaja za Jugoslavijo, je lani pokazala presežek 204 milijonov mark.

Pri tem presežku pa so pomembno vlogo imela nakazila zdomcev, čeprav so se ta nakazila zmanjšala skupno s prihodki od turizma. Glavna vprašanja na tem zasedanju mešane komisije so bila: stanje in nadaljnji razvoj gospodarskih odnosov, zlasti blagovne izmenjave, sodelovanje med podjetji in finančna vprašanja. Zahodna Nemčija ima pomembno vlogo pri mednarodnih ukrepih, katerih glavni namen je povečati zunanjo likvidnost Jugoslavije.

—O—

SDD V TRSTU

Slovensko dobrodelno društvo bo delilo omejeno število denarnih prispevkov za nakup šolskih potrebščin za slovenske dijake. Zainteresiranci naj vložijo prošnjo na Slovensko dobrodelno društvo, Trst, ul. Machiavelli 22/II. Uradne ure so ob sredah od 16. do 18.30.

NOVA SEZONA S S G

V Slovenskem stalnem gledališču v Trstu je že vse pripravljeno za začetek 40. jubilejne sezone. Jutri (12. t.m.) bo v Kulturnem domu v Trstu najprej razstava o 40-letnem neprekinjenem delovanju, ob 20.30 pa bo premiera Linhartovega »Matička«.

Slovensko stalno gledališče pa bo v kratkem priredilo tudi javni posvet o gledališki kulturni politiki pri nas, in sicer po vzorcu tistega iz leta 1982, ki je doživel precejšen uspeh, obenem pa dokazal, da so take pobude zaželeni in potrebne. Sklep o sklicanju javnega posveta je odobril na svoji zadnji seji upravni svet Slovenskega stalnega gledališča. Pri pobudi naj bi sodelovali tako gledališčniki kot tudi gledalci. Slovensko gledališče je namreč živ organizem, trdno povezan z vsakdanjim življenjem, uspehi in težavami, spori in nasprotji, ki se ustvarjajo v zapleteni moderni družbi. Podobno kot leta 1982 bo posvet odprt vsem, ki jim je pri srcu gledališka ustvarjalnost, potekal pa bo najprej v Trstu in nato še v Gorici.

—O—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU v sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih društev in Zvezo slovenske katoliške prosvete razpisuje

ABONMA ZA SEZONO 1984-85 V GORICI REPERTOAR

Anton Tomaž Linhart:

TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

režija Jože Babič

Ivanka Hergold:

PARACELS

(ASKLEPIJU SMO DOLŽNI PETELINA)

režija Boris Kobal

Ettore Petrolini:

CHICCHIGNOLA

režija Mario Uršič

Tennessee Williams:

MAČKA NA VROČI PLOČEVINASTI STREHI

režija Dušan Mlakar

Drago Jančar:

DISIDENT ARNOŽ IN NJEGOVI

gostovanje Drame Maribor

I. Pregelj - M. Kmecl:

PLEBANUS JOANNES

gostovanje PDG Nova Gorica

Vpisovanje abonentov pri blagajni Kulturnega doma v Gorici, Ul. Brass, telefon 33288, ob delavnikih od 17. do 19. ure, ob sobotah od 11. do 13. ure.

Honnecker: razdelitev Nemčije je dokončna

Vzhodnonemški predsednik Erik Honnecker je v svojem govoru na proslavi ob 35. obletnici ustanovitve Vzhodne Nemčije potrdil dokončnost razdelitve Nemčije na dve državi. Obrazložil je vzroke in okoliščine, ki so privedli do nastanka dveh držav, kateri pripadata dvema različnima političnima blokoma. Med njima lahko obstajajo samo taki odnosi, ki so običajni v mednarodnem svetu med suverenima državama. Čim prej se bodo tega zavedli v Zvezni republiki Nemčiji, tem bolje bo — je zaključil Honnecker.

Ta je prej tudi grajal nameščanje jedrskih raket v evropskih državah Atlantskega zavezništva, ne da bi niti z besedico o-

menil sovjetske rakete v vzhodnih državah. Posredno je omenil le sovjetske rakete SS-20 na premičnih rampah. Označil jih je za taktične rakete, ki so nameščene tudi v Vzhodni Nemčiji in jih bodo demontirali šele, ko bodo odstranjeni vzroki njihove namestitve.

Na proslavi v Vzhodnem Berlinu je govoril tudi sovjetski zunanji minister Gromiko in dejal, da se evropske meje, kot so bile določene na konferencah v Jalti in Potsdamu, ne smejo spremeniti. Hkrati je ponovil ponudbo za konstruktiven dialog z Združenimi državami, seveda pod pogojem, je dejal, da Washington upošteva to perspektivo z realizmom in jasnostjo.

Vsa naša politika...

■ nadaljevanje s 1. strani

ki pravijo, da je bil takratni regulacijski načrt slab in da je kriv vsega hudega, kar se v naši občini dogaja. Regulacijski načrt, ki je bil odobren leta 1975, je ustrezal stanju leta 1975, sedaj pa se je stanje spremenilo in ta načrt je zastarel. Vendar laže, kdor trdi, da je ta regulacijski načrt omogočal množično naseljevanje. V zadnjih desetih letih se je namreč gradbena dejavnost znatno zadržala, kar potrjuje, da je bila že leta 1975 uspešna težnja tedanjih upraviteljev za zaustavljanje množičnega priseljevanja v občino.

Dve sta bili sporni točki, zaradi katerih so se pogajanja zavlekla tako dolgo. Prva je bila vprašanje Sosljanskega zaliva in turističnega področja naše občine sploh. Medtem ko smo tudi vsi soglašali, da mora biti ureditev taka, da omogoča razvoj turizma, je bila bistvena razlika v tem, da smo mi, torej Slovenska skupnost, zastopali stališče, da mora občinska uprava v prvi osebi izdelati podrobnostne načrte in torej sama določiti, kaj se bo tam gradilo in kaj ne, ker smo prepričani, da bi edino tako lahko zajezili možnosti špekulacije, so naši partnerji, predvsem komunisti, pa tudi socialisti, zastopali stališče, da mora načrte izdelati lastnik Sosljanskega zaliva. To bi bilo celo sprejemljivo, ko bi bil lastnik kaka znana in renomirana turistična družba, vendar tega ni mogoče trditi, saj so vsi dosednji lastniki izkoriščali Sosljanski zaliv za svoje špekulacijske namene, z denarjem, ki so si ga izposodili za Sosljanski zaliv, pa so gradili objekte v raznih zimskošportnih središčih. V glavnem gre seveda za rezidenčne objekte. Lastniki so tudi predložili okvirni načrt, po katerem bi v Sosljanskem zalivu zgradili 1.232 ministanovanj, od katerih bi jih — tako so nam sami povedali — najmanj tričetrt prodali. To pa pomeni, da bi se v zalivu lahko naselilo najmanj 3.000 novih oseb, kar bi seveda znatno bremenilo občino, kjer že itak primanjkujejo družbene in zdravstvene strukture, obenem pa bi pomenilo dokončni udarec narodnostni sestavi občine same. Dogovor je nekje na sredini: strokovnjakom, ki pripravljajo varianto regulacijskega načrta smo namreč poverili nalogo, da izdelajo podrobnostni načrt javnih infrastruktur na celotnem obalnem pasu naše občine in večji del teh infrastruktur naj bi zgradili z javnimi sredstvi, za kar je dežela zagotovila svojo razpoložljivost. Na ta način lahko omogočimo lastnikom, da tudi z gradnjo manjše prostornine uresničijo turistični objekt, ki bo lahko donosen. Vendar pa mi ne nameravamo odnehati. Ko bodo ti načrti izdelani in odobreni, bomo predlagali, seveda v kolikor ne naletimo na resnega lastnika, ki bi nudil potrebna jamstva, naj občinska uprava dokončno izdela podrobnostni načrt, skratka, da mi, kot javna uprava, določimo, kaj bo mogoče graditi v Sosljanu in kaj ne. Samo tako si bomo lahko zavarovali hrbet pred neprijetnimi presenečenji.

Druga sporna točka je bilo vprašanje naravnih parkov. Tu spora še nismo povsem razjasnili. Mi, to se pravi Slovenska skupnost, zagovarjamo tezo, da mora biti na našem ozemlju parkov čim manj, ker je že itak dovolj prepovedi in raznih vinkulacij, ki zaklonitim lastnikom, to je domačinom, onemogočajo primerno izkoriščanje zemlje. Mislamo, da je geslo »zemlja je naša« brezpredmetno, če gospodarjem ne nudimo možnosti, da imajo od te zemlje trajne koristi, da jo lahko izkoriščajo za kmetijstvo, pa tudi za druge dejav-

nosti, kot je na primer turizem ali boljše kmečki turizem. Teza komunistične partije pa je bila, da razširitev parkov na ves kraški predel nudi ugodnosti, ki jih predvidevajo deželni zakoni o naravnih parkih in obenem preprečuje, da bi kdo uporabljal našo zemljo v drugačne namene. Osebnostno mislim, da je tako tolmačenje zgrešeno, kajti dežela bi nam lahko že sedaj marsikaj dala, če bi hotela.

Dejstvo je, da tega ni hotela in da je zaostalost Krasa, ki smo ji danes priča predvsem kar zadeva kmetijstvo (še zlasti če Kras primerjamo z nekaterimi drugimi predeli naše dežele), jasen odraz volje naših oblastvenikov, ki so vedno težili po tem, da se polastijo naše zemlje in so jim tudi naravni parki sredstvo, s katerimi hočejo doseči ta namen. Da pa bi z naravnimi parki zaščitili Kras pred drugačnimi posegi, je gola utvara. Ko namreč načrtujejo avtoceste, avtoporte, industrijske cone in druge objekte, so jim — to smo sami že večkrat okusili — naravne lepote deveta briga. Tako je, in ne utvarjamo si, da bomo mi uporabili orožje, ki ni naše. Borimo se torej s svojim orožjem, ovrednotimo svojo zemljo in otepajmo se parkov, dokler nam moči da; ne bodimo tako kratkovidni, da si domišljamo, da bomo s parki zaščitili naš Kras! No, o tem vprašanju še nismo dosegli dokončnega dogovora, vendar mislim, da je iz mojih besed razvidno, katera pot je za nas edina sprejemljiva.

Bo po Tvojem mogoče preprečiti spreminjanje narodne sestave občine in hkrati zagotoviti domačinom možnost, da svobodno razvijajo lastne gospodarske dejavnosti? (če hočejo)

Mislím, da sem na to vprašanje v glavnem že odgovoril. Načrt, ki ga pripravljamo, teži k temu, da preprečujemo nova priseljevanja in torej spreminjanje narodnostne sestave občine in da zagotavljamo domačinom, da svobodno razvijajo lastne gospodarske dejavnosti. Potem pa seveda mnogo odvisi od zavednosti ljudi samih, od njihove navezanosti na rodno hišo in na domači kraj, kajti vse več je primerov ko domačini zapuščajo slovenske vasi in prodajajo svoje domove. Doslej je za marsikoga obstajal izgovor, da v domači vasi ne more graditi; z novo varianto smo skušali omogočiti čimvečjemu številu domačinov, da popravijo domačijo ali gradijo v domači vasi. Kar pa zadeva gospodarski razvoj, bi rekel, da je mnogo odvisno tudi od podjetnosti posameznikov. Žal je obrtnikov čedalje manj, na kmetijskem področju še ni pravega kvalitetnega skoka, čeprav je tu nekaj spodbudnih znakov, in celo v popolnoma slovenskih vaseh prevzemajo nekatere gostinske objekte — ki so ena naših tradicij — tujci. Občina je in bo pripravljena vsakomur pomagati in novi regulacijski načrt ji bo to omogočal, potrebna pa je seveda tudi podjetnost posameznika.

Od urbanistike preidimo na drugo področje. Mislím, da ti mora slovenska javnost čestitati za vsebino pisma, ki si ga pred kratkim naslovil na tržaškega župana, ko si mu sporočil, da si dal odstraniti enojezično tablo pri Križu. Si prejel odgovor na to »možato« pismo?

Ne, odgovora nisem prejel in priznati moram, da sem zaradi tega dokaj razočaran. Sploh opažam, da se uradni predstavniki oblasti pred takimi problemi najraje po nojevo izogibajo problemom. Zato nobenega odgovora na to pismo in tudi nobenega odgovora na nekatere moje druge pobude, a o teh bomo morda govorili kdaj drugič.

Kar zadeva vsebino pisma samega, pa mislim, da je šlo za dolžnost, ki jo ima slovenski upravitelj, ko se znajde pred tako grobo krivico. Tu ni šlo za eno samo tablo, verjetno je tudi drugje v naši občini še nekaj samo italijanskih tabel, ki jih bo pač treba zamenjati z dvojezičnimi. Tu je šlo za politično akcijo tržaške občine, ki je namerno (hotel sem pravzaprav reči zlonamerno, a bi me morda kdo napačno razumel) v slovenskih vaseh namestila samo italijanske table, z demonstrativno akcijo, katere neučinkovitosti se nedvomno sama zadeva, kajti, vsaj po besedah sodeč, niti fašisti, oziroma njihovi uradni politični zastopniki v izvoljenih organih, ne oporekajo dvojezičnim tablam v slovenskih vaseh. Seveda ima tržaška občina pravico tudi do take demonstrativne akcije, vendar samo na svojem ozemlju. Tablo, ki so jo postavili na našem ozemlju, smo dali odstraniti in smo namestili dvojezično, ter ob tem izrazili Križanom, ki so delno tudi naši občani, svojo solidarnost. Odgovor župana Richettija pa še vedno čakam. Bojim se, da ga bom še dolgo čakal.

Občinska uprava je že dala postaviti novo, tokrat dvojezično tablo. Mislíš še kaj ukreniti v tej smeri?

Vprašanje je, po mojem mnenju, napačno zastavljeno. Tu ne gre, ali bomo še kaj ukrenili v tej smeri, ampak za dejstvo, da vse ukrepamo v tej smeri. Seveda, kdaj se tudi zatakne, kdaj pride do pomote, vendar je celotna naša politika usmerjena v spoštovanje osnovnih načel sožitja in prijateljstva med narodoma, ki se tu srečuje. Tu je treba seveda valorizirati značilnosti posameznih krajev in razumeti utrip ljudstva, kar ni vedno lahko. Ljudje so včasih upravičeno občutljivi za svojo preteklost in za očuvanje svojih tradicij in občina mora to občutljivost razumeti in prenesti bodočim rodovom. Dejstvo, da občina sodeluje pri vzdrževanju spomenikov padlim in da si aktivno prizadeva, da pride do odkritja spomenikov tam, kjer takih obeležij še ni, a si domačini prizadevajo, da bi jih postavili; dejstvo, da občina sodeluje z našimi kulturnimi organizacijami in jih tudi podpira; dejstvo, da je občina odkupila rojstno hišo Iga Grudna z namenom, da jo spremeni v muzej; dejstvo, da bo občina v prihodnjih dneh postavila na bivšo devinsko šolo, v kateri je sedaj sedež Zavoda združenega sveta, tablo, ki spominja, da so to poslopje zgradili domačini s prostovoljnim delom in svojim denarjem ter ga namenili slovenski šoli; vse to so elementi mozaika vrednotenja naše preteklosti in gradnje kulture omikanega sožitja med tu živčima narodoma, kajti vsi prebivalci, in ne samo Slovenci, se morajo zavedati, da tu živita dva naroda in morajo osvojiti načelo, da vlada med obema narodoma popolna enakopravnost. V tem je pomen sožitja. Dejstvo, da je zgodovina naše občine izrazito slovenska, je odraz dejstva, da so tu živeli skoraj izključno Slovenci in danes morajo pač vsi sprejemati to zgodovino kot zgodovino kraja, v katerem živijo, pa naj jim to prija ali ne. Nobenega prevladovanja enega naroda nad drugim, torej, nobenega nadvladja, ampak samo osnove sožitja. To je vodilo našega dela in mislimo, da smo o pravilnosti take politike prepričali dobršen del našega občinskega sveta. Seveda, skrajneži še obstajajo, vendar je njihov glas osamljen.

Kako moreš usklajevati svoje poklicno, časni-karsko delo zlasti zdaj, ko si posebni dopisnik v Rimu, z upravnimi dolžnostmi, ki so prav tako pomembne?

Res, to ni lahko. Mislím, da sem zaenkrat kos tako službenih obveznostim kot tudi upravnim

dalje na 8. strani ■

Vsa naša politika...

■ nadaljevanje s 7. strani

dolžnostim, a o tem naj raje sodijo drugi. Sicer pa bi rekel, da obstaja o tem dokaj enostaven recept: delati več. Če sem prej delal sedem, osem ur dnevno in sem si tu pa tam privoščil prost dan, moram sedaj delati deset, dvanajst ur in prostih dni skoraj ne poznam več.

Vendar pa to ni bistveno. Nedvomno ne gre samo za ure, ki jih nekdo zabije po raznih sejah in sestankih, gre tudi za izkušnost — in mislim, da sem si v skoraj petnajstih letih političnega dela na občini in na pokrajini nekaj izkušenj nabral in isto velja tudi za časnikarski poklic — ter za sodelavce, na katere nekdo lahko računa. V tem času, kolikor vodim občino, sem lahko ugotovil — v kar sem bil že prej prepričan — da razpolaga devinsko-nabrežinska uprava z zelo sposobnim in agilnim kadrom, tako na birokratskem kot na tehničnem področju, in reči moram, da uživajo uslužbenci moje popolno zaupanje; upam, da velja to obojestransko in da mi je uspelo pridobiti njihovo zaupanje. Žal so bili v preteklosti prepogosto odmaknjeni od dejavnosti občinskih organov, kar je bilo, po mojem mnenju, zgrešeno. Osebe je resnični motor vsake uprave in od razumevanja, ki vlada med upravitelji in uslužbenci je v veliki meri odvisna uspešnost delovanja celotne občine. Seveda, odgovornost nosijo upravitelji, to pa ne sme biti razlog, da uslužbenec zapostavlja, kajti sicer tudi tej odgovornosti ne bodo kos; upraviteljem pritiče seveda pravica do odločanja, ki je ne smejo prepuščati drugim, a ta pravica terja tudi natančno poznavanje problemov, kajti sicer so odločitve lahko nejasne ali celo zgrešene. No, tu sem skušal navezati z uslužbenci, zlasti z načelniki posameznih služb čim tesneje vsakodnevne stike, ki niso prekinjeni niti tedaj, kadar sem službeno v Rimu, kjer sem, po potrebi, tri ali štiri dni tedensko.

Seveda se zavedam, da vse to ni najboljše in tudi vsakotredensko potovanje med Nabrežino in Rimom je utrudljivo. Vendar je moja sedanja vloga na občini začasna, do izvolitve novega župana. Mislim, da dotlej ne morem spreminjati načina življenja in se ne nameravam izogniti svojim dolžnostim, ne enim ne drugim. O tem, kaj bomo potem, pa bomo govorili... potem.

Kaj bi povedal ob 30-letnici podpisa londonske spomenice o soglasju?

Pred desetimi leti — tedaj smo govorili o 20-letnici spomenice o soglasju — sem služil vojaški rok v Bologni. Kot občinski svetovalec sem imel pravico do takojšnje prenestitve v Trst. Ker morajo o tem izreči mnenje krajevni karabinjerji, je pač vojaško poveljstvo zahtevalo mnenje od nabrežinske karabinjerske postaje, ki je menilo, da bi moja prenestitev negativno vplivala na »prebivalstvo italijanskega jezika.« (dopis, ki je bil seveda tajen, sem osebno prebral in še hranim številko in datum ter točen prepis besedila). Tudi glede na to, da je bilo, o tem sem popolnoma prepričan, dejstvo, kje služim vojaški rok za italijansko prebivalstvo v Nabrežini deveta briga, sem to oceno sprejel kot globoko žalitev, pa ne zaradi prenestitve same, ki sem jo pač prejel, čeprav »po italijansko«, to je po petih mesecih, ampak zato, ker sem prepričan, da sem bil vseskozi korekten državljani. Sploh smo Slovenci korektni državljani: med nami ni rdečih brigadistov, nismo vpleteni v škandale, davčnih utajevalcev je znatno manj od državnega poprečja (tudi zato, ker nas bolj nadzorujejo), naše manifestacije so olikane in korektne, naši protesti umirjeni, te tu pa tam pomagamo kak italijanski napis na tabli, kjer so že drugi premazali slovenski napis. Mislim, da smo se zelo korektno vključili v državno stvarnost, nismo sektaši pa tudi separatisti ne; še na kraj pameti nam ne

pride, da bi postavljali zahteve po tem, kar so že dosegli Južni Tirolci.

Sedaj, ko rišemo tretji križ pod spomenico o soglasju se torej sprašujem, ali nas še vedno imajo za motnjo, ki negativno vpliva na prebivalstvo italijanskega jezika. Če je še tako — in v zadnjih desetih letih res ni mogoče govoriti o kakem velikem napredku, kar zadeva naša manjšinska vprašanja — potem se sprašujem, ali državni zakoni in mednarodne obveze res veljajo samo za nekatere, za druge pa ne. Obračun teh tridesetih let je negativen. A ne za nas: mi smo delali in se razvijali, premostili smo odpore in sovražstva, vključili smo se v državno stvarnost, ustvarjali smo in še ustvarjamo kulturno sožitje. Negativen je za italijansko državo, ki ni hotela ali ni bila sposobna v tridesetih letih izpolniti obvez, ki jih je sama sprejela in sama podpisala. Človeku, ki tako ravna, pravimo Slovenci figamož. Ali naj ta naziv uporabimo tudi za našo državo?

—o—

V NIKARAGUI

4. NOVEMBRA VOLITVE

Politične volitve v Nikaragui bodo 4. novembra. Tako je izjavil politični koordinator sandinistične vlade Bajardo Arce, ki je govoril na zasedanju brazilskega kongresa. »4. novembra bomo imeli prve poštene in svobodne volitve v zgodovini Nikaragui« — je dejal Bajardo Arce — in pristavil, da se bodo teh volitev udeležile razne politične skupine, od konservativcev do liberalcev. Izvolili bodo predsednika, podpredsednika in parlament, v katerem bo 90 poslancev. Volitev pa se ne bo udeležila — je še dejal — najpomembnejša opozicijska skupina, ker so njeni predstavniki med pogovori z zastopniki sandinistične vlade postavljali pogoje, ki niso imeli nobene zveze z volitvami. Pred dnevi je vrhovni volilni svet v Managui zavrnil zahtevo te opozicijske skupine, naj se podaljša rok za predložitev kandidatnih listin.

Drago Legiša

ENGELBERTU BESEDNJAKU V SPOMIN

II.

Parlamentarno delo je za Besednjaka bila priložnost, da se je posvetil tudi drugi aktivnosti, za katero je imel obilo naravnih darov. Lotil se je širokega in intenzivnega diplomatskega dela v korist slovenske in hrvatske manjšine v Italiji. Leta 1924 so na takratnih državnozborskih volitvah bili izvoljeni v italijanski parlament trije poslanci slovenske narodnosti: Besednjak in Vilfan na narodni listi ter Jože Srebrnič na listi Komunistične partije Italije.

Takratna fašistična Italija tudi uradno ni več skrivala svojih raznarodovalnih in pravzaprav genocidnih ciljev. Tako je takratni videmski prefekt Pisenti napisal:

»Kraški rob, ki se dviga nad Trstom, in okolica Gorice sta bila nekoč smatrana za skranjo mejo, ki je Slovenci ne bi smeli politično prekoračiti. Danes pa je treba področje onkraj te meje smatrati za živ del našega narodnega in državnega telesa ter je treba temu področju posredovati

vso toplino latinstva, vso živo gorečnost naših državnih in občinskih institucij, vso limfo narodnega gospodarskega življenja.« (7)

Besednjak pa se je v poslanski zbornici tem nameram odločno upiral in tako neustrašeno branil pravice svojega ljudstva, da so tudi tuji listi začeli pisati o položaju slovenske manjšine v tedanji kraljevi, fašistični Italiji.

Parlament se je kmalu razpustil, kot je znano, Besednjak pa je po kratkem intermezzu, ko mu je bilo dovoljeno izdajati nekaj mesecev en slovenski in en hrvaški tednik — Novi list in Istarski list — ter mesečnik Družina — vseh treh listov je bil na zahtevo oblasti tudi odgovorni urednik — v skladu s sklepom lastne organizacije odšel v tujino, da bi laže deloval v korist manjšine. Nastanil se je na Dunaju, kjer je prevzel vodilna mesta v organizaciji evropskih manjšin in časnikarjev.

Treba je bilo seznaniti evropsko in svetovno javnost z rododomno politiko itali-

janskega fašizma, ki je bil obsodil na narodno smrt kakih 600 tisoč pripadnikov slovenskega in hrvaškega naroda.

Kdor se tudi danes ukvarja z manjšinsko problematiko, ta dobro ve, da gre za kočljivo, zapleteno in v bistvu skrajno naporno delo, ki med drugim zahteva vrhano mero potrpežljivosti, saj marsikdaj naletiš na gluha ušesa prav tam, kjer bi najmanj pričakoval. Besednjak in njegovi sodelavci pa so v tridesetih letih imeli še težavnejši položaj, ker je bila problematika narodnih manjšin v bistvu nekaj povsem novega in je bilo zato treba pravzaprav šele postopno oblikovati taktiko in strategijo manjšinske politike ter ju usklajevati s takratnimi splošnimi razmerami v Evropi. Glavni cilj te politike pa je bil čimbolj zaježiti in omejiti škodljive posledice fašistične rododomne politike in omogočiti narodni obstanek čimvečjega števila Slovencev, ki so bili v tedanji Italiji. Priznati je treba, da so se takšni napor izkazali za uspešne, kot so pokazali dogodki naslednjih, medvojnih let. Prav v tem pa je ena največjih zaslug Engelberta Besednjaka in politikov iz njegovega kroga ter njegove generacije.

(Dalje)

7) Giornale del Friuli, 5.3.1924